

УДК 65.012.8.

Е.П. Чекаліна, к.е.н.,

Н.Г. Чекаліна,

Л.Б. Шутько,

Т.С. Статейко,

Д. Аніко-Таверас

Захист науково-технічної інформації на Україні

Сьогодення суспільства, ефективність економіки, науково-технічний рівень виробництва та суцільний прогрес країни певною мірою є залежні від рівня творчої діяльності людини у суспільстві.

В умовах ринкової економіки до «еталону» якої Україна вже певний час намагається добутися, науково-технічна інформація являє собою цінний товар для товаровиробника, тому що без належного забезпечення науково-технічною інформацією успішний розвиток виробництва, як вже зазначалося вище, є неможливий. Суб'єкт, що володіє інформацією, має певні переваги у порівнянні з тим, що її не має. Тому перший намагається зберігати її від розголошення та видає як товар, за який другий має платити, причому платити досить високу ціну. Якщо ж суб'єкт намагається заволодіти інформацією незаконним чином, він вчиняє неправомірні дії, що зумовлюють певну правову відповідальність. Але для цього необхідна правова охорона такої інформації. Країни, які прийнято називати «країнами першого світу», мають розвинуту систему правової охорони інформації.

В країні правова охорона інформації, що стосується безпосередньо виробництва, містить науково-технічні аспекти та сприяє підвищенню ефективності функціонування підприємств, організацій тож, певною мірою забезпечується Законами України: «Про інформацію», «Про основи державної політики в сфері науково-технічної діяльності», «Про наукову технічну інформацію», «Про захист інформації в автоматизованих системах» та іншими нормативними актами. Заходи щодо захисту науково-технічної інформації є необхідними, тому що, даний момент розвитку нашого науково-технічного потенціалу. Існує досить багато таких надбань, які, з одного боку, не завжди мають попит на Україні, а з другого, існує потенційна імовірність їх «перетікання» за кордон, причому за мізерну винагороду їх українським розробникам. Щоб уникнути цього потрібно: 1) роз'яснити що таке науково-технічна інформація, 2) роз'яснити право власника на її захист.

В першу чергу потрібно дати чітке визначення терміну «науково-технічна інформація». Згідно із вищевказаним законом України, «усі громадяни України, юридичні особи, державні органи, органи місцевого самоврядування відповідно до Конституції України і цього закону мають право на відкриту науково-технічну інформацію, що передбачає можливість її вільного одержання, використання і поширення під час здійснення наукової, науково-дослідної, виробничої, громадської та іншої діяльності, що не забороняється чинним законодавством.

Науково-технічна інформація відповідно до чинного законодавства є об'єктом права власності, підставою для виникнення якого є створіння її своїми силами та за свій рахунок, виконання будь-якого договору про створення науково-технічної інформації.

Маючи право на захист науково-технічної інформації, її власник повинен патентувати цю інформацію, так як вищевказаний закон є неоднозначний (науково-технічна інформація, з одного боку, є об'єктом права власності, а з другого-проголошуються суспільним надбанням), він повинен також використовувати певні «нерозкриті секрети» (ноу-хау), тобто у заявці на отримання патенту на те чи інше рішення розкриваючи його сутність не повністю, не включаючи одну з ознак до формули раціональної пропозиції, лишаючи її нерозкритою. Тому що, як правоохоронний документ на те чи інше науково-технічне досягнення, патент має досить істотну ваду: у законах усього світу що стосується патентної діяльності, як правило, наголошується на необхідності складання докладного опису сутності винаходу, який дає можливість будь-якому фахівцю скористатися запатентованим досягненням від неправомірного використання третіми особами, але лише у країні, що видала цей патент. В той же час патент не заробляє будь-кому внести до запатентованого науково-технічного досягнення деякі

несуттєві зміни, що «виводять» цей результат з-під охорони патенту. Внесені зміни дають можливість запатентувати їх як вже зовсім інший, новий винахід та використовувати його вже як власний без виплати власнику патенту на первинний винахід будь-яких сум.

Для надійного правового захисту науково-технічної інформації та її раціонального використання в Україні створення національна система науково-технічної інформації-організаційно-правова структура, що допомагає формувати державну інформаційну політику та здійснювати координацією робіт по створенню, використанню, зберіганню та поширенню національних ресурсів науково-технічної інформації, що складеться із спеціалізованих державних підприємств, установ, організації, органів науково-технічної інформації держави, наукових бібліотек тощо.

Таким чином, усі її відповідного захисту, науково-технічна інформація є джерелом певного прибутку для нашого суспільства, але більш доцільним буде впровадження її у національному виробництві. Прикладом ефективного використання науково-технічної інформації може служити Японія, де нові використання нових технологій, патенти на які було придбано у інших країн, а з другого- шляхом формування системи управління кадрами. Використання подібно подібного досвіду має реальний сенс і на Україні.

Поступила в редакцію 27.02.2002 г.